

تاریخچه پرچم سه رنگ ایران

مدتهاست که بخش در مورد پرچم سه رنگ ایران در میان اپوزیسیون چپ خارج از کشور جریان دارد . علت بوجود آمدن چنین بخشی ، پیشنهاد بخشی از اپوزیسیون چپ مبنی بر استفاده از پرچم ایران بمتابه^{*} نشانه ملیت و سبک استقلال و تعامیت ارضی ایران در آکسیونها ، جلسات ، سمینارها و ... اپوزیسیون چپ است . متأسفانه از همان ابتدای طرح این بحث بخش قابل توجهی از کروهها ، سازمانها و احزاب منتبه به اپوزیسیون چپ با این استدلال که پرچم سه رنگ ایران پرچم شاهان و نشانه ای از ۲۵۰۰ سال استبداد ، ستم و بیدار رژیم شاهنشاهی است و چه جنایات و خونریزی هائی که در این ۲۵۰۰ سال در زیر این پرچم بر ملت ایران روا نگردیده است ، نه تنها با استفاده و حمل پرچم سه رنگ مخالفت ورزیده ، بلکه کسانی را نیز که بدفاع از پرچم ایران بعنوان سبک استقلال و تعامیت ارضی ایران ، برخاسته اند ، به راست روی ، پایمال گنده^{*} حرمت خونهایی که در زیر این پرچم ریخته شده است ، بسازش با سلطنت طلبان و ... متهم نموده و می نمایند . با اندکی تعمق در نوع استدلالات مخالفین پرچم سه رنگ ، متوجه خواهیم شد که یکی از مهمترین دلایل چنین برخوردهای ناهنجاری عدم اطلاع این افراد و نیروها از تاریخچه پرچم در ایران بطور اعم و پرچم سه رنگ بطور اخص می باشد . بهمین خاطر نیز در اینجا سعی خواهیم نمود تا با استفاده از منابع محدودی که در اختیارمان قرار دارد مختصری در باره^{*} تاریخچه پرچم در ایران برشته تحریر در آوریم . باشد که این مختصر در بالابدن سطح آکاهی ایرانیان مقیم خارج از کشور در مورد پرچم کشورشان کمک نماید . *

* - لازم به تذکر است که منبع اصلی این نوشته کتاب تاریخ پرچم ایران تألف آقای نصرت الله بختور ناش است . (انتشارات مهر - کن آلمان غربی)

پرچم کاوه آهنگر - درفش کاویانی

قدیمی‌ترین پرچمی که در تاریخ ایران از آن نام برده شده است، پرچم چرمین کاوه آهنگر است. زمانیکه کاوه بقصد برگیدن بساط حکومت جابرانه، ضحاک قیام نمود و پیشاپیش مردم عاصی بکاخ ضحاک حمله برد، پیش‌بند چرمین آهنگریش را بر بالای نیزه کرده و در فتن عاصیانش نمود. بعد از پیروزی مردم بر ضحاک و برخخت نشستن فریدون، بیان چانفستانیها و دلاوریهای قیام کنندگان، این پیش‌بند چرمین با سنگهای قیعنسی تزئین راده شد و بصورت درفشی در آمد که آنرا درفش کاویانی نام نهادند. بدین ترتیب درفش کاویانی بعنایه علامت حریت و آزادگی نوده ها در درفش ملی ایران گردید که در جنگ‌ها در کار درفش شاهی همیشه پیشاپیش سپاهیان ایران در اهتزاز بود. بعد از حمله اعراب به ایران و شکست لشکریان ایران، درفش کاویانی به غنیمت گرفته شد و تکه گردید و سنگهای قیعنسی آن بتاراج برده شد.

د رفش سرداران ایرانی

علاوه بر درفش شاهنشاهی و درفش کاویانی هریک از سرداران ایرانی درفشی خاص خوبیش داشته است که در سنگها بر فراز خیمه گان آن دلاوران در اهتزاز بوده است. در کتاب تاریخ پرچم ایران بنقل از شاهنامه فردوسی در این مورد چنین می‌آید: " درفش زرد رنگ با پیکره خورشید که بر فراز جوب آن ماه زرین بود و پیه پادشاه بوده، بیرق طوس پیکره پیل داشته و بیرق کورز بنفش رنگ و شیر پیکر و کوهر نشان بوده است. بیرق رسنم پیکره ازدها داشته، بیرق گیو پیکره کرگ و بیرق گرازه دارای رنگ زرد و سرخ و بنفش و نقش کراز و بر فراز جوب ماه بوده است."

بیرق کوروش ۰۰۰ بیرق امویان ۰۰۰ بیرق علویان ۰۰۰ بیرق عباسیان ۰۰۰
در بخش تاریخ شاهنامه نیز با بیرق‌ها و درفش‌های متعددی برخورده‌ی نعائیم. بطور کلی می‌توان گفت که تا زمان غله اعراب بر ایران هر یک از شاهان و سلسله‌های حاکم بر ایران دارای درفش خاص خوبیش بوده‌اند، که در کار درفش کاویانی بعنوان درفش ملی‌جای داشته‌اند. مثلاً بیرق کوروش عبارت بود از هیکل عقايسی زرین با بالهای گشاده که به نیزه بلندی نصب کرده بود.

گفته‌یم با شکست ایران بدست اعراب درفش کاویانی از بین رفت، با استیلای خلفای عرب پرچمهای آنان، پرچم سراسر مستعمراتشان و از حمله ایران نیز گردید. بدین ترتیب پرچم نامی سرزمین‌های اسلامی در زمان حکومت امویان برنگ سرخ،

در زمان حکومت علیویان بونگ سفید و در زمان حکومت عباسیان بونگ سیاه بود . در زمان خلافت مأمون پس از بولیعه برگزیدن حضرت رضا امام هشتم شیعیان ، رنگ پرچم عباسیان از سیاه به سبز تغییر داده شد . استفاده از پرچم های سبز ، سیاه و سفید در اعیاد و مراسم مذهبی امروزی ، یادگار و بازمانده ای از پرچم خلفاً و حکومت آنان بر ایران است .

در دوران فرمانروايان ايران پس از خلافت اسلامی ، تغییراتی نیز در پرچمهای معمود راده شد و هر یک از دو دمنهای حاکم بر ایران علاوه بر پرچم خلافت ، پرچم و درفش خاص خویش را بسیار آورند . در دوران حکومت غزنویان سلطان محمود غزنوی گویا بخاطر علاقه مفرطی که به شکار شیر داشت ، پیکره شیر را بر پرچم سیاه رنگ خویش نقش بست .

شیر بعنوان سلطان حیوانات همینه مظہری از حریت و آزادگی و قدرت بوده و مورد احترام و ستایش اقوام مختلف قرار داشته است .

اما واقعیت اینست که خورشید نیز بعنوان سرجشمه حیات و منبع روشنایی و حرارت همیشه در تندناها و فرهنگهای مختلف انسانی مورد احترام و ستایش بوده است . مثلاً در ادبیات " مرتیسا " در مورد عظمت و جلال خورشید چنین میخوانیم :

" خورشید جاودانی با شکوه نیز اب را می‌ستاییم . در هنگامیکه خمر (خورشید) با فروغ خویش بناید و در هنگامیکه روشنایی خمر بناید ، صد هزار از ایران میتوشی برخاسته فروغ را در روی زمین اهورا آفریده برآنکنده کنند ، برای اعزومن بجهان راستی ، برای فزودن بهشت راستی . "

عظمت و مقامی که خورشید در اعتقادات جوامع مختلف را را بوده است باعث گردیده نا نقش آن بعنوان مظہر پاکی ، روشنایی و حیات ، در نشانه های طی و مذهبی این جوامع مورد استفاده قرار گیرد .

در آثار فراوانی که از ایران باستان در گتیه ها ، ظروف فلزی و سفالو و سکه های مختلف در کاوش های باستانشناسی بدست آمده است نقش های فراوانی از عقاب ، شیر و خورشید حک گردیده اند . این آثار نشان می دهند که عقاب و شیر و خورشید بعنوان سبل های شعاعت و دلاوری و پاکی و روشنایی و گرسنگی و نور از دیر باز مورد ستایش و احترام ایرانیان بوده است .

بعد از غزنویان سلسله های سلجوقی ، اتابکان ، خوارزمشاهیان بر سوکار آمدند که آنها نیز هر یک پرچم خاص خویش را داشته اند که بر پیشتر آنان نقش شیر وجود داشته است . در مورد پرچم دوران حکومت صفویان

در کتاب تاریخ پرجم ایران چنین میخوانیم :

"بر پرجم "شیخ جنید" نیای پادشاهان صفوی نقش شیر و خورشید بوده و این شیخ در سال ۸۶۰ هجری درگذشت و باین ترتیب می‌توان گفت که از پیش از سال ۸۶۰ هجری و در اواسط قرن نهم، بیرق شیر و خورشید در ایران بکار میرفته و پرجم عصومی کشور بوده است ۰۰۰ وان شاردنی فرانسوی که از ۱۰۲۴ هجری تا ۱۰۸۸ تا ۱۶۷۲ (۱۶۶۴ میلادی) دوبار به کشور ایران آمده است، بیرق شیر و خورشید و علم های دیگر عهد صفویه را چنین گزارش مینماید "بیرقهای آنها نوک باریک میباشد و بهمه رنگها با پارچه های گرانبها ساخته میشود . روی این بیرقهای یا آیه ای از قرآن مینویسد و یا شمشیر دسر علی و یا شیری که خورشیدی بر پشت دارد نقش میکند ."

در دوران ناصرشاه دو گونه پرجم وجود داشت یکی برنگ راه راه قرمز، آبس و سفید و دیگری راه راه قرمز، آبی، سفید و زرد بوده است . در دوران قاجار پرجمهاشی برنگهای مختلف وجود داشته است که وجه مشترک همه آنان علامت شیری که غالباً بصورت نشسته است و خورشیدی برپشت دارد، میباشد . که در گونه یا در وسط این پرجمها نقش بسته شده است . مثلاً در زمان فتحعلیشاه دو بیرق وجود داشت که هردو برنگ سرخ بودند، در وسط یکی از آنها نقش شیر و خورشید و در وسط دیگری ذوالفقار علی دیده میشد . در زمان محمدشاه از مجموعه این دو بیرق، بیرق واحدی ساخته شد . بیرق زمان محمدشاه برنگ سرخ است که شیر و خورشیدی در وسط آن است و شمشیری بدست شیر داره شده است . بیرق رسمی زمان ناصرالدین شاه برنگ سفید یا نقره ای است که دور آن دو نوار باریک قرمز و سبز میدوخته اند و در وسط آن نقش شیر و خورشید و شمشیر زرینی بوده است . در زمان این شاه تقیسا یازده (۱۱) نوع پرجم با رنگهای مختلف بکار میرفته است که اکثر آنها دارای نقش شیر و خورشید و شمشیر بوده اند . پرجم ایران در زمان مظفرالدین شاه همانند زمان ناصرالدین شاه برنگ سفید بود که از سه طرف حاتمیه سبز و سرخ داشت و در وسط آن علامت شیر و خورشید و شمشیر فرار داشت .

با شروع انقلاب مشروطیت، آزادیخواهان پرجمی با رنگهای سبز، سفید و سرخ که در وسط آن نقش شیر و خورشید و شمشیر زده شده بود را بعنوان پرجم خوبیش برگزیدند . و این همان پرجمی است که پس از پیروزی انقلاب و تنظیم قانون اساسی و متمم آن در تاریخ ۲۹ شعبان ۱۳۲۵ هجری در مجلس دوره دوم بعنوان پرجم رسمی ایران تصویب رسید .

طبق اصل بنعم نام قانون اساسی رنگها و اندازه و شکل پرچم
رسان ایران جنین تعیین گردید :

«الوان رسن بیرق ایران سبز و سفید و سرخ و علامت
شیر و خورشید است».

در کتاب تاریخ پرچم ایران در مورد معنای رنگهای پرچم ایران جنین
میخوانیم :

«رنگ سبز نشانه سبزی و خرسی و شادکامی مردم و شانه
صنایع غمیر و دل ملت آزادپسند ایران است. رنگ سفید نشانه
صلح و آرامش و همزینی و مفهومش این است که ملت ایران
هیفه خواهان صلح و آتش میان تیره های پسر و پرهیز از جنگ
و ستره جوئی بوده، طرفدار برقراری صلح و آرامش در جهان
است ... رنگ قرمز نشانه آن است که اگر بحقوق، آزادی،
استقلال و ملیت ایران کمن تجاوز شود ایرانیان همواره آماده
جانبازی و دفاع از حقوق خوبی و استقلال میهن خود میانند و
هر آنکس و ننگ را با خون مینویند و از نرافت ملی و کمال
خود دفاع میکند».

از هیئت دوره مان بیرق ملی و بیرق دولتی جداشته و بر برق
دولتی شیرو خورشید نقش گردند و بیرقهای ملی بدون شیر و خورشید بود.

اولین پرچمی که بر طبق تعریف قانون اساسی، دوخته شد، پرچمی
بود که در سال ۱۲۲۹ هجری قمری یعنی ده سال بعد از مشروطیت
در کرانه اهان دوخته و با هوابیما به تهران بردند. (این پرچم
نهضه هم در موزه ایران باستان وجود دارد) .

پرچم سه رنگ به سه دسته تقسیم میشود

- ۱ - پرچم ملی : که بر رنگهای سبز، سفید و سرخ است و بدون هر گونه علامتی است.
- ۲ - پرچم دولتی : پرچم سه رنگ با علامت شیر و خورشید و
شمپسیر که با رنگ زرد در میان قسم سفید پرچم
نقش بسته شده است.
- ۳ - پرچم نظامی : که شبیه پرچم دولتی است متنها در روی

پارچه سبز یک تاج نقش شده که دایره ای از برگ خرما شیر و خورشید را در بر گرفته است.

خاندان پهلوی نیز چون دیگر خاندانهای شاهی ایران پرچم‌های خاص خویش را داشته است که عبارت بودند از:

درفش شاهنشاهی بر زنگ آبس آسمانی که در میانه آن مهر سلطنتی و در زیر رهای شیر که با شمشیر های آخنه تاج پادشاهی را در میان گرفته اند.

پرچم فرج که مانند درفش شاهنشاهی است که بجای مهر سلطنتی در وسط آن نقش شیر و خورشید در زمینه آبس سیر در درون دایره ای قرار گرفته و پر پیرامون آن یک دسته گل و در پائین نواری زرد رنگ بشکل پروانه گره خورد. پر بالای دایره پیرامون شیر خورشید نقش تاج قرار دارد.

پرچم ولیعهد که بر زنگ پرچم فرج است ولی نقش درفش وسط آن دایره ای از برگ خرما است که در درون آن در بخش بالا پیکره کوه دماوند که خورشید از پشت آن در حال طلوع است و در بخش زیرین پیکره شیر و خورشید و شمشیر است بر فراز دایره تاج پهلوی بدون جیمه قرار دارد. در پائین دایره نواری زرد رنگ بشکل پروانه گره خورد است.

از آنجه که مختصراً در بالا گفتم در می یابیم که:

۱ - در بیشتر طول تاریخ ایران میان درفش ملی و درفش شاهنشاهی تفاوت وجود داشته است.

۲ - پرچم سه رنگ از زمان انقلاب مشروطیت پرچم ایران گردیده است.

۳ - این پرچم توسط نمایندگان ملت ایران برگزیده شد و دستاورد انقلاب است.

۴ - در زمان حکومت پهلوی نیز نه تنها میان پرچم ملی و پرچم شاهنشاهی بلکه حتی میان پرچم های ملی و دولتی و نظامی نیز تفاوت وجود داشته است.

"فریبرز جعفر پور"

